

Implicațiile măsurilor aferente stării de urgență în procedura de insolvență

1. Contextul general și legislativ

În considerarea evoluției situației epidemiologice internaționale determinată de răspândirea Coronavirusului, care a determinat declararea pandemiei de către Organizația Mondială a Sănătății¹, la data de 11 martie 2020, a fost adoptat Decretul nr. 195/2020 privind instituirea stării de urgență pe teritoriul României („**Decretul**”)².

Prin Decret, s-au luat o serie de măsuri urgente, cu caracter excepțional, în domeniul social, economic și al justiției, pe de o parte, pentru limitarea infectării cu Coronavirusul iar, pe de alta parte, pentru diminuarea efectelor negative asupra economiei.

Impactul major generat atât asupra economiei globale, cât și asupra economiei naționale, care s-ar putea reflecta într-o evoluție negativă a produsului intern brut aferent anului în curs, ca o consecință a izbucnirii Covid-19, impune măsuri pentru atenuarea acestor repercusiuni negative asupra economiei. În acest sens, statele membre ale Uniunii Europene au început să răspundă cu promptitudine imperativului adoptării unor instrumente care să protejeze mediul de afaceri³.

Astfel, în continuarea măsurilor prevăzute prin intermediul Decretului pentru instituirea situației de urgență, Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 29/2020 privind unele măsuri economice și fiscal-bugetare („**O.U.G. nr. 29/2020**”)⁴ anticipează confruntarea inevitabilă cu o incapacitate extinsă de plată sau chiar cu o lipsă bruscă de lichidități în cazul întreprinderilor mici și mijlocii.

Următoarele măsuri menite să atenueze impactul socio-economic al pandemiei de Coronavirus privesc amânarea plății ratelor de către persoane fizice sau juridice împrumutate, ale caror venituri au fost afectate în mod direct sau indirect, pentru o perioadă de la o luna până la noua luni, respectiv cel mai târziu până la finalul anului curent.

La nivelul Uniunii Europene⁵, pentru a atenua efectele negative asupra nivelului de trai al populației și asupra economiei, Comisia Europeană a adoptat un set amplu de măsuri economice, a flexibilizat normele bugetare europene și a revizuit normele privind ajutoarele de stat, instituind inițiativa pentru investiții în răspunsul la Coronavirus, în valoare de 37 de miliarde euro, pentru a furniza lichidități întreprinderilor mici și sectorului

asistenței medicale.

2. Contextul economic

Caracterul global al raspândirii infectării cu Coronavirus, conform Bloomberg⁶, ar putea costa economia mondială un preț de aproximativ 2,7 trilioane de dolari în considerarea unor factori precum distribuția cazurilor de îmbolnavire într-un număr mare de țări, estimările riscurilor pentru lanțurile de aprovizionare globale și un model pe scară largă al economiei globale.

Efectele premisei crizei economice se resimt deja în România, într-o primă fază, prin deprecierea monedei naționale în raport cu euro, evoluție care este deja cuantificată în ratele creditelor bancare, în facturi mai mari la utilități, precum și în domeniul imobiliar sau auto.

Analizii Frames⁷ concluzionează într-un studiu recent că problemele sunt tot mai mari în rețelele de aprovizionare, mai ales în China, principalul exportator al lumii, fluctuațiile semnificative ale tarifelor resurselor, precum petrol, gaze, cupru, sunt elemente de natură să genereze perspectivele unei crize economice, accentuată și de scăderea semnificativă a consumului la nivel mondial, principalul motor economic.

Dincolo de faptul că epidemia a dus la închiderea a numeroase fabrici din China, raspândirea Coronavirusului în Europa, în țări precum Italia, unul dintre principalii parteneri comerciali ai României, este de natură să genereze blocaje semnificative pe lanțul economic iar peste 70% din societăți nu au o strategie pentru astfel de situații.

Lipsa planurilor manageriale de răspuns la situații de criză, slabă sau inexistentă digitalizare a proceselor operaționale de producție care să permită controlul de la distanță, precum și lipsa unor rezerve financiare pentru astfel de situații, reprezintă situații care sunt de natură să ducă la întârzierea plăților și inevitabil, la incapacitate de plată.

Una dintre măsurile viabile pentru prevenirea incapacității de plată poate fi reprezentată de deblocarea capitalului din active non-core business, precum terenuri, depozite, spații comerciale, autovehicule sau echipamente care nu sunt dedicate obiectului principal de activitate pentru asigurarea unui nivel rezonabil de lichidități în vederea asigurării plății cheltuielilor curente.

3. Implicațiile măsurilor aferente stării de urgență în procedura de insolvență

Ca aspect prealabil, redăm principalele măsuri instituite prin Decret, O.U.G. nr. 29/2020 și prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 417 din data de 24 martie 2020 în aplicarea Decretului, cu potențiale consecințe în procedura insolvenței, pe care le vom analiza dintr-o perspectivă pragmatică, după cum urmează:

- (i) termenele de prescripție și termenele de decădere de orice fel nu încep să curgă, iar, dacă au început să curgă, se suspendă pe toată durata stării de urgență;
- (ii) pe durata stării de urgență, activitatea de judecată continuă în cauzele de urgență deosebite; este considerată cauza de urgență, în materia insolvenței, cererea pentru suspendarea provizorie a oricăror proceduri de executare silită a bunurilor debitorului până la pronunțarea hotărârii cu privire la cererea de deschidere a procedurii, în cazuri urgente, care ar pune în pericol activele debitorului;
- (iii) termenele de exercitare a cailor de atac, aflate în curs la data instituirii stării de urgență, se întrerup, urmând a curge noi termene, de aceeași durată, de la data încetării stării de urgență;

(iv) prorogarea termenelor de plata aferente impozitului pe teren, pe cladiri și pe mijloace de transport de la data de 31 martie 2020 la data de 30 iunie 2020, cu menținerea acordării bonificației stabilite de autoritățile locale;

(v) întreprinderile mici și mijlocii, care și-au întrerupt activitatea total sau parțial în baza deciziilor emise de autoritățile publice competente, potrivit legii, pe perioada stării de urgență decretate și care dețin certificatul de situație de urgență emis de Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri, beneficiază de amânarea la plata pentru serviciile de utilități, anume electricitate, gaze naturale, apa, servicii telefonice și de internet, precum și de amânarea la plata a chiriei pentru imobilul cu destinație de sediu social și de sedii secundare;

(vi) amânarea plății ratelor către bănci de către persoane fizice sau juridice împrumutate, ale caror venituri au fost afectate în mod direct sau indirect, pentru o perioadă de la o luna până la noua luni.

Suspendarea termenelor de prescripție și de decadere nu este susceptibilă de a modifica condițiile pentru deschiderea procedurii de insolvență, fie ca aceasta se deschide la cererea debitorului ori a creditorului, care rămân cele prevăzute de dispozițiile Legii 85/2014 privind procedurile de insolvență. Aceste condiții sunt, în esență, apariția unei stări de incapacitate de plată, la cererea debitorului, respectiv existența unei creanțe certe, lichide și exigibile de mai mult de 60 de zile și cu o valoare mai mare de 40.000 lei, la cererea creditorului.

Cu toate acestea, termenul de 30 zile de la apariția stării de insolvență, în care debitorul are obligația de a formula cerere de deschidere a procedurii, va fi suspendat pe perioada stării de urgență. În cazul cererii de deschidere a procedurii de insolvență a creditorului, în măsura în care acesta deține o creanță scadentă de mai puțin de 60 zile, termenul se suspendă, astfel încât creditorul nu va putea introduce cererea decât după împlinirea acestui termen, ulterior perioadei de urgență.

Suspendarea termenelor de prescripție și de decadere cumulată cu întreruperea termenelor de formulare a cailor de atac, precum și cu suspendarea activității de judecată pe perioada de urgență au ca și consecință imediată o amânare a valului de insolvențe preconizate pe fondul inevitabilei incapacități de plată cu care se vor confrunta în principal întreprinderile mici și mijlocii. Ulterior încetării stării de urgență, se va înregistra cel mai probabil o creștere a numărului insolvențelor, atât la cererea creditorilor, cât și a debitorilor, termenul la care vor fi înșă soluționate aceste cereri fiind unul semnificativ extins ca urmare a aglomerării cauzelor pe rolul instanțelor de judecată și al neacordării de termene de judecată pe parcursul stării de urgență.

Această prorogare aferentă perioadei stării de urgență ar putea avea efectul scontat al salvării afacerii și al evitării insolvenței numai în măsura în care toate celelalte pârghii, anume amânarea plății facturilor de utilități, a impozitelor locale pentru trei luni ori a ratelor de credit de până la noua luni ar constitui instrumente suficiente în fața tuturor celorlalți factori negativi care afectează veniturile și conduc la incapacitate de plată.

În interpretarea prezumției conform căreia prin insolvență se înțelege acea stare a patrimoniului care se caracterizează prin insuficiența fondurilor bănești pentru plata datoriilor certe, lichide și exigibile, literatura de specialitate⁸ a reținut ca „încetarea plăților trebuie să aibă un caracter de generalitate și să constituie indiciul exterior [...] al neputinței profesionistului de executare a obligațiilor scadente, certe și lichide asumate”.

Cu alte cuvinte, tot doctrina⁹ opinează ca această stare de presupusă încetare a plăților trebuie să fie una generală, efectivă și cu caracter permanent, manifestată prin semne exterioare care să denote că debitorul este în neputință de a mai desfășura exploatarea afacerii sale și că patrimoniul nu mai face față datoriilor.

Or, potrivit unui studiu recent efectuat de Frames¹⁰, 72% dintre investitori au declarat că nu au un plan de risc pentru o asemenea situație, în timp ce doar 11% au afirmat că au dezvoltat un plan de continuitate al afacerii. Într-o economie în care peste 90% dintre firme sunt întreprinderi mici și mijlocii, cu o putere financiară scăzută și

un know-how economic destul de limitat, existența unei strategii de risc este rar întâlnită iar inexistența unor planuri coerente privind gestionarea unor situații de epidemie este confirmată și de faptul că 61% dintre oamenii de afaceri chestionați au declarat că tratarea riscurilor sanitare este una necorespunzătoare.

Raportat la contextul redat în cadrul primelor două secțiuni, măsurile instituite pe perioada stării de urgență pot constitui un real buffer financiar numai dacă se instituie un control drastic al costurilor care trebuie să fie corelate cu volumul de activitate și indicatorii de performanță cumulat cu evitarea cheltuielilor care nu țin de esența business-ului și deblocarea capitalurilor din active non-core business pentru a face față provocărilor generate de acumularea de datorii curente concomitent cu reducerea duratei de încasare a creanțelor.

1. În acest sens, a se vedea <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>.
2. Publicat în Monitorul Oficial nr. 212 din data de 16 martie 2020.
3. În acest sens, a se vedea articolul „Efectele coronavirusului asupra economiei și măsurile luate de statele europene pentru a ajuta firmele afectate”, publicat în Forbes România la data de 13 martie 2020, disponibil la <https://www.forbes.ro/efectele-coronavirusului-asupra-economiei-si-masurile-luate-de-statele-europene-pentru-ajuta-firmele-afectate-155207>.
4. Publicată în Monitorul Oficial nr. 230 din data de 21 martie 2020.
5. În acest sens, https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/economy_ro.
6. A se vedea Articolul „Coronavirusul ar putea costa economia globală 2,7 trilioane de dolari”, publicat de Bloomberg la data de 6 martie 2020, <https://www.bloomberg.com/graphics/2020-coronavirus-pandemic-global-economic-risk/>.
7. A se vedea articolul „Efectele coronavirusului asupra economiei și măsurile luate de statele europene pentru a ajuta firmele afectate”, publicat în Forbes România la data de 13 martie 2020, <https://www.forbes.ro/efectele-coronavirusului-asupra-economiei-si-masurile-luate-de-statele-europene-pentru-ajuta-firmele-afectate-155207>.
8. În acest sens, a se vedea „Tratat practic de insolvență”, Radu Bufan, Andreea Deli Diaconescu și Florin Moțiu, Editura Hamangiu, București, 2014, pagina 225.

9. A se vedea articolul „Începerea procedurii reorganizării judiciare și a falimentului la cererea creditorilor”, de Marcela Comșa, publicat în Revista Phoenix nr. 11/2005, pagina 20.

10 A se vedea articolul „Efectele coronavirusului asupra economiei și măsurile luate de statele europene pentru a ajuta firmele afectate”, publicat în Forbes România la data de 13 martie 2020, <https://www.forbes.ro/efectele-coronavirusului-asupra-economiei-si-masurile-luate-de-statele-europene-pentru-ajuta-firmele-afectate-155207>.